

M. H. A. T. la Londra și Paris: un turneu de mare strălucire

Cu mai multe săptămîni înainte de începerea oficială a turneului M.H.A.T.-ului, presa și oamenii de teatru din capitala engleză se aflau în plină efervescență: după 60 de ani de glorioasă existență, Teatrul de Artă din Moscova își anunța turneul la Londra pentru a juca în fața unui public renumit prin temperamentul cu totul rezervat și prin exigența lui, mai ales atunci cînd este vorba de a răsplăti cu aprecieri pozitive o manifestare artistică străină. Se întrebau unii dacă necunoașterea limbii ruse nu va fi un impediment în calea transmiterii ideilor textului chehovian și dacă în ultimă analiză acest impediment nu va fi atît de mare încît să opereze o distanțare serioasă între public și interpreți și să împiedice astfel legătura ce trebuie să existe între scenă și sală.

Și în timp ce unii oameni de teatru se lăsau în voia ipotezelor de tot soiul, iar cronicarii își pregăteau cu competență condeiele, spectatorii își făceau datoria, consumînd în timp de ore distanța între capătul cozii și ghișeul de vînzare a билетelor.

Ziua mult așteptată de 15 mai a venit și, odată cu ea, s-a produs un eveniment neobișnuit: a fost, cum se exprima comentatorul al revistei de specialitate engleze „Theatre World“, un prilej cu adevărat memorabil. *Livada de vișini* a deschis seria acestor spectacole memorabile. Comentariile entuziaste n-au așteptat nici măcar căderea cortinei „dar odată cortina lăsată — mărturisește cronicarul — am pierdut sentimentul că ne aflăm într-un teatru. A fost o reală experiență de viață,

și mult timp de aci înainte vom rămîne uimiți de naturalețea întregii manifestări, de felul în care acești actori întruhidează în fața ta, a spectatorului, personajele și creează atmosfera piesei... În ciuda faptului că joacă de luni și ani de zile aceleași roluri, autenticitatea cu care actorii își întruhidează personajele te face să crezi că le joacă pentru prima oară!”

Dar după *Livada de vișini* superlativele erau consumate. *Trei surori*, al doilea spectacol, a impus tonul unor constatări epocale. „Această piesă — spune cronicarul — este într-adevăr o piatră de încercare și Teatrul de Artă din Moscova a demonstrat din nou și în mod strălucit tot ascendentul său cu această operă adînc emoțională...”

Am avut prilejul de a aplauda o interpretare cu adevărat minunată a unei piese mari; fiecare rol a fost întruhideat cu o gamă de-a dreptul caleidoscopică. Kira Ivanova în Olga, Margareta Yurieva în Mașa și Raissa Maximova în Irina au redat cu perfecțiune și măiestrie trăsăturile rolurilor”.

Presa cotidiană și cea săptămînală au căutat să oglindească evenimentul cu toată spontaneitatea, cronicarii întrecîndu-se în elogiul și superlative. „M.H.A.T.-ul — scria „News Chronicle“ după primul spectacol — este cel mai de seamă teatru din lume“. Iar „Daily Express“ consacră un articol editorial prezenței acestui teatru sovietic la Londra, subliniind deosebita semnificație a acestui fapt, care „prin importanța lui are valoarea unor adevărate relații diplomatice“.

Pe de altă parte, cronicarul lui „Reynolds News“ este impresionat de nivelul înalt al

măiestriei actricei și scrie: „Acesta este unul dintre evenimentele teatrale de cea mai mare importanță“. „Nu sîntem obișnuiți să vedem prea des actori atît de mari“, este părerea lui „Pleasant Players“.

În vreme ce la Londra presa urmărea zi de zi spectacolele M.H.A.T.-ului și dădea glas entuziasmului său fără rezerve, apreciind în amănunt și pe larg fiecare spectacol, Parisul pregătea și el atmosfera primirii acestui neobișnuit turneu. Așa, de pildă, „Rendez-vous des Théâtres du Monde“ închină aproape în exclusivitate un număr teatrului din U.R.S.S. Un larg articol de analiză subliniază întinderea acestei instituții, amploarea și calitatea ei în prima țară a socialismului. Și oricît de documentat este autorul acestei analize, el își dă seama că nu va putea cuprinde fenomenul în toată vastitatea lui, făcînd rezerva că „nu este vorba de a face mai mult decît un rezumat“.

Piesele *Livada de vișini*, *Trei surori* și *Unchiul Vanea* sînt prezentate pe scurt, pentru ca apoi să fie analizate spectacolele unei stagiuni teatrale din Moscova. André Barsacq își aduce și el contribuția semnînd un articol închinat lui Cehov, „Secretul lui Cehov“, în care bine cunoscutul om de teatru parizian se ocupă de arta teatrală a marelui dramaturg, pe care o ilustrează cu o seamă de date analitice conținute în prefața pe care tot el a scris-o la volumul *Teatrul lui Cehov*.

„Dragostea lui pentru om — spune Barsacq —, dorința lui de a-l cunoaște și de a-l apăra, sensibilitatea sa, revolta împotriva vulgarității și a falselor valori, credința sa în destinul omenirii fac din Cehov un prieten al tuturor acelor care, ca și el, suferă de pe urma nedreptăților și durerilor.

Prezența lui exigentă și demnă de toată atenția ne silește să ne lepădăm de orice artificiu, să devenim mai simpli și mai adevărați, mai noi înșine. Adevăratul miracol al lui Cehov este marea lui căldură umană“.

În tonul unui astfel de articol de prezentare a dramaturgiei lui Cehov se citesc deopotrivă respectul și dorința de a vedea cît mai degrabă întruchipate pe scena pariziană, de către teatrul care este cel mai profund legat de dramaturgia lui, piesele care alcătuiesc repertoriul M.H.A.T.-ului.

Și într-adevăr, continuînd seria succesorilor de la Londra, M.H.A.T.-ul cucerește la Paris inimile francezilor.

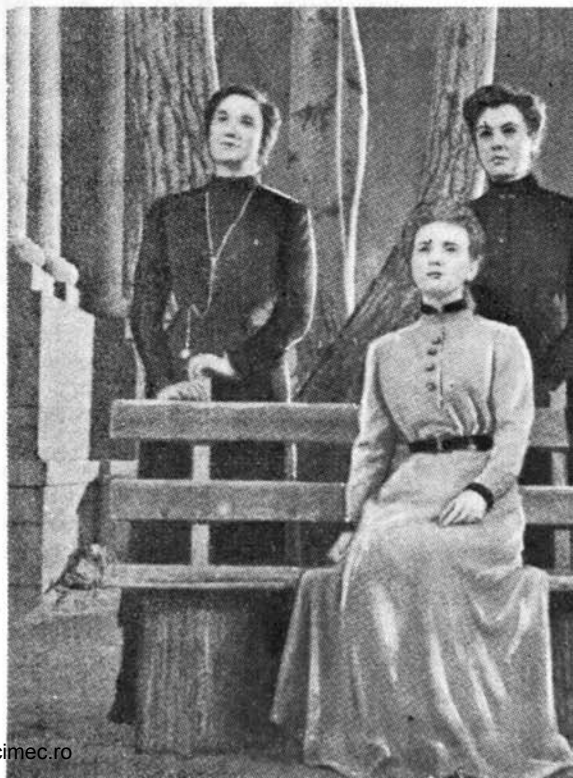
1922, anul în care Stanislavski făcea cunoscut francezilor acest teatru; 1936-37, cel de al doilea turneu în Franța al M.H.A.T.-ului și, în sfîrșit, 1958, an în care pe scena Teatrului Națiunilor M.H.A.T.-ul își poartă din nou solia — toate acestea vor rămîne date importante pentru iubitorii de teatru din această țară.

Presa franceză acordă evenimentului prețuirea pe care o merită și ea reiese cu prisosință din aprecierile călduroase ale cronicarilor de specialitate. „Datorăm trupei Teatrului de Artă din Moscova bucuria unor seri dintre acelea de care, mai tirziu, ne amintim spunînd „era pe atunci cînd...“, scrie în „L'Humanité“ cronicarul Guy Lecercler.

„*Unchiul Vanea* este un nou triumf“ remarcă același cronicar, subliniind cît de sărace sînt cuvintele atunci cînd trebuie să vorbești despre un spectacol care este un adevărat eveniment.

Scena finală din „*Trei surori*“ de A. Cehov. De la stînga la dreapta: Kira Ivanova (Olga), Raissa Maximova (Irina), Margareta Yurieva (Mașa)

(Din revista „Theatre World“ — iunie 1958)

Parizienii au ajuns la „adevărata sursă a lui Cehov“, constatată încă în titlul articolului său, publicat în „Les lettres françaises“, Jean Gandrey-Rety. „Au existat bune demonstrații Cehov în Franța, dar adevărata chintesență scenică a acestuia este fără îndoială cea pe care o oferă M.H.A.T.-ul. Jocul actorilor, apreciabil prin unitatea și diversitatea sa, caracterul firesc și discreția mijloacelor de interpretare, urmărirea detaliului, decorul și costumele, lumina și sonorizarea“ sînt atribute ale triumfului pe care îl consemnează Jean Gandrey-Rety. Din-

colo de orice alt comentariu, el acordă spectacolelor calificativul de *desăvirșite*.

Sînt doar cîteva comentarii culese și din presa franceză; ele se adaugă celor engleze, pentru a învedera că și pentru spectatorii francezi, iulie 1958 va rămîne.... „atunci cînd M.H.A.T.-ul a jucat pe scena Teatrului Națiunilor“.

*

Publicăm mai jos și corespondența din Londra, special adresată revistei noastre, a cronicarului dramatic Ossia Trilling.

Un moment memorabil la Londra

Într-un articol pe care l-a publicat în gazeta duminicală londoneză „Observer“, Alexandr Solodovnikov puneă întrebarea: „Va înțelege oare Londra spectacolele noastre cehoviene?“

Il pot asigura pe Alexandr Vasilievici că îngrijorarea lui era cu totul neintemeiată. La drept vorbind, cred că s-a convins el însuși de aceasta. Pentru că Londra a înțeles perfect ce a vrut să spună, M.H.A.T.-ul în cele trei spectacole ale sale: *Unchiul Vanea*, *Trei surori* și *Livada de vișini*, pe care le-a prezentat cu prilejul primului turneu întreprins în Anglia de la înființarea acestui teatru, acum 60 de ani. Mai mult chiar: reacția publicului și a presei a fost fără precedent. Eu unul, cel puțin, nu am cunoștință de vreun alt caz în care cronicarii dramatici să fi elogiați cu atîta unanimă neprecupețire un teatru străin.

Acum cîteva luni, pregătindu-i pe cititorii unei reviste de teatru din țara mea în vederea apropiatului turneu al M.H.A.T.-ului, scriam că Cehov a fost un profet al viitorului, în care întrevedea, cu o încredere optimistă, traiul fericit, rod al muncii tuturor, de care va avea parte omenirea în anii ce vor veni. Mai scriam că multe din personajele lui sînt purtătorii acestei credințe — de la tînărul student Vengherovici (din prima lui lucrare dramatică, așa numita *Piesă fără titlu*, jucată anul trecut în Franța de către Teatrul Național Popular al lui Jean Vilar sub titlul *Platonov nebunul*) la Astrov; de la Trofimov la Tuzenbach și Verșinin.

Lucrul apare limpede în noua montare a *Livezii de vișini*, realizată de Victor

Stanițin, care a luat locul aceleia realizate în perioada dintre cele două războaie de Nemirovici-Dancenکو. În 1958 — premiera a avut loc la Moscova în luna aprilie — eroii piesei sînt, neîndoielnic, Trofimov și Ania și „cheia“ piesei ne-o dă replica lor finală: „Te salut, viață nouă!“ Trofimov nu mai apare ca un fel de Hamlet mai puțin rafinat, ci, deși întrucitva stingaci, ca un om convins, încrezător în viitorul luminos al omenirii. Cînd descrie mizeria în care trăiau, în Rusia prer evoluționară, muncitorii și țărani, e de ajuns să ne ducem cu gîndul la statisticile care arată că astăzi U.R.S.S. are mortalitatea infantilă cea mai scăzută din lume, pentru că să ne însușim, ca pe deplin justificată, interpretarea lui Stanițin.

Aceleași valorificări „pozitive“ le descoperim și la Pavel Massalski în Verșinin din *Trei surori* (rol jucat cîndva chiar de Stanislavski). Verșinin e un om oarecum plictisit și ușuratic. El dă însă glas convingerii autorului că se pregătește o viață mai bună. Pînă și unchiul Vanea ne-a fost înfățișat ca un personaj plictisit, poate prea înclinat să se tînguie, ce-i drept, dar în același timp, ca un om de o mare demnitate; și această demnitate transpare în orice clipă, destrîmind nuanța de ridicol aparent, cu care l-a înzestrat autorul în text. În același spectacol, interpretarea patetică a Soniei de către Tatiana Lennikova e veridică, umană, aproape pasionată, cu o fizionomie pozitivă neîndoielnică în clipa în care, dezmiertîndu-l pe nenorocitul ei unchi, îi spune „vom munci“.